

***Nu îl citiți printre rânduri. Trebuie parcurs cu atenție. Pedepsa fizică e doar pentru sfidarea intenționată. Dacă nu sunteți pentru aceasta vă rog să argumentați.***

## **ÎNDRĂZNEȘTE SĂ DISCIPLINEZI COMPORTAMENTUL SFIDĂTOR**

Atitudinile împotriva autorității își au rădăcinile în copilărie. Ele sunt expresii inconștiente ale furiei pe care o resimt copiii ce nu au fost disciplinați și învățați să-și exteriorizeze corect mânia. Ross Campbell, MD sugerează că:

- Răzvrătirea împotriva autorității derivă din mânie;
- Mânia se naște atunci când nu te simți iubit cum se cuvine;
- Lipsa de iubire din viața copiilor se datorează adulților care nu știu cum să-și arate dragostea sau cărorora nu le pasă.

Înțelegerea ar fi trunchiată dacă am încerca să prezentăm această temă pe scurt. Am ales varianta prezentării în trepte (etape). Fiecare treaptă urmărește să familiarizeze cititorul cu un aspect al complexității "intervenției".

Primul obiectiv al lucrării este de a prezenta „puterea voinței” conform părerii dr. James Dobson, urmând să discutăm pe parcursul lucrării despre necesitatea stabilirii unor limite comportamentale și acțiunea în cazul în care acestea sunt încălcate. Vom discuta pe parcurs relația acțiune-consecință și vom exemplifica factorii care sunt necesari ca această relație să nu fie distorsionată.

Sperăm ca lucrarea să trezească interesul persoanelor echilibrate și a celor care nu folosesc mânia în disciplinare.

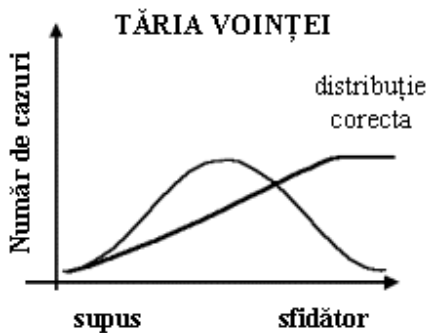
Fără să ignorăm faptul că disciplinarea fizică (care este ultimul aspect al intervenției) are adepți și contestatari, nu găsim necesară argumentarea contra, utilitatea practică fiind de necontestat.

Se știe că mulți profesori debutanți și-au pierdut optimismul și fac față cu dificultate sentimentelor distructive ale elevilor. Lucrarea urmărește să ofere un cadru adecvat de acțiune pentru aceștia, dar și pentru profesorii cu experiență ce se simt depășiți de situație, neștiind ce să facă sau cum să procedeze în unele situații. Tăcerea și mușamalizarea în această chestiune pare a de prost gust.

Fiecare an care trece și în care copilul a fost disciplinat iubitor va aduce cu sine mai puține reguli, mai puțină disciplinare, copilul fiind capabil să-și asume din ce în ce mai multe responsabilități. Pedepsele fizice trebuie să fie din ce în ce mai rare spre perioada adolescenței și trebuie să-l conștientizeze pe copil că fiecare acțiune a sa are consecințe inevitabile. O problemă gravă a societății și a școlilor este toleranța care se încadrează între comportare și consecințe, subiect ce îl vom atinge în cursul lucrării.

## TĂRIA VOINȚEI

Personalitatea noului născut variază, de la caz, foarte mult. Numeroase cercetări din domeniul dezvoltării copilului arată că aceștia nu sunt „foi albe” atunci când se nasc. Diferențele care există – afirmă dr. James Dobson - au tendința de a persista și mai târziu. O caracteristică nemenționată de studii este “puterea voinței”. Conform curbei gaussiene, ar exista un procent mic de copii care se nasc docili și un procent asemănător al copiilor care se nasc sfidători. Între aceste doua extreme s-ar afla normalitatea. În urma unor cercetări îndelungate, care au inclus un eșantion de peste 25.000 de părinți, Dobson a ajuns la concluzia că distribuția corectă este cea îngroșată (vezi figura de mai sus) (dr. J. Dobson afirma ca aceasta observație nu trebuie luata literal).



Un astfel de copil – cu voință puternică – trebuie disciplinat (aici cu sensul de a i se modela voința fără a i se distruge spiritul). Acești copii sunt mai înclinați spre o comportare antisocială și vor provoca profesorii, colegii, anturajul ș.a.m.d. „Desigur, - afirma el – această previziune nu este obligatorie, datorită complexității personalității umane, care nu face posibilă anticiparea exactă a comportamentului viitor”. Pericolele descrise mai sus pot fi minimizate prin încercarea de modelare a voinței acestor copii, subliniind faptul că voința de care dau dovadă are potențialități chiar și în condițiile în care cadrul disciplinar este unul ferm și precoce, șansele de dezvoltare fiind de necontestat.

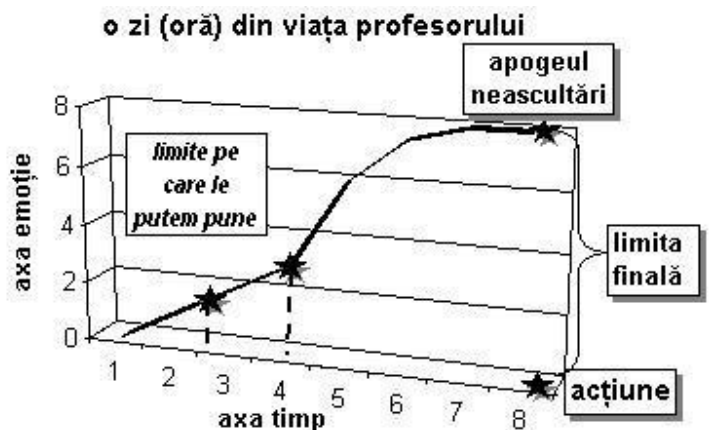
Să definim, pentru început, ce se înțelege prin sfidare intenționată, pentru a nu exista confuzii pentru cititori. *Sfidarea intenționată este un act deliberat de neascultare* – implica intenția – și se *manifesta într-un cadru bine definit*. Copilul știe foarte bine ce așteaptă profesorul sau părintele de la el și, totuși, alege să acționeze exact invers. Se poate observa distincția dintre sfidarea intenționată și iresponsabilitatea copilărească ce se petrece într-un cadru de referință total diferit (accidente, greșeli, uitare, lipsa capacității de concentrare etc.). Am făcut aceasta distincție pentru a nu exista confuzie și a se aplica pedepse în scopul educării simțului responsabilității. Responsabilitatea se învață prin alte metode și nu include în nici un caz disciplinare, cu atât mai mult cea fizică. Dacă spuneți unui preșcolar să adune jucăriile iar el începe să bată nervos cu piciorul în podea strigând « Nu ! », urmând apoi tactica intimidării prin aruncarea jucăriilor sau obiectelor contondente spre tine sau spre obiecte fragile, avem obligația să răspundem provocării.

## MÂNIA NU ESTE MOTIVANTĂ

Mânia este expresia biologică a promptitudinii. Ea este foarte importantă în adaptare, fiind un sistem mobilizator și resursă pentru situații de frustrare, însă eficacitatea ei în disciplinare este aproape nulă. Când copilul te pune la încercare, este foarte important să dezvolti un comportament propriu bazat pe acțiune și să nu apelezi la resursele mâniei, deoarece ea nu este motivantă.

## Să exemplificăm o anumită zi din viața unui educator/profesor prin graficul de mai jos.

Observăm că întreaga scenă începe cu calm. Punctul de pornire este punctul 0. Salutul copilului și salutul profesorului. Între cei doi nu există mânie. Copilul primește diverse sarcini și începe să le execute. Pe parcursul orei sarcinile se succed și copilul poate considera că acestea nu sunt convenabile. Începe să fie un factor disturbator și iritabil, așa că profesorul încearcă prima măsură de negociere cu el și nu are izbândă. În timp, copilul începe să împingă profesorul spre limită, măbind astfel iritabilitatea și făcându-l pe acesta să se înfurie și să-și piardă răbdarea. Profesorul își mărește intensitatea vocii iar tonul lui devine din ce în ce mai staccato. Elevul înțelege jocul profesorului și se face că începe să-l asculte însă nu trece puțin timp și scena se repetă. Irabilitatea profesorului atinge cote înalte și, în final, acesta acționează (mesajul profesorului este următorul „acum sunt gata să i-au decizia de a te disciplina în cazul în care nu te conformezi”). Atâta timp cât profesorul încearcă să obțină comportamentul dorit de la elev doar prin mânie, se observă că elevul nici nu are de gând să asculte. Profesorul nu se poate impune prin mânie. Acțiunea (disciplinarea) îl face pe elev să-l asculte. Se observă că apare tentația de a crede că mânia l-a făcut pe copil să facă ce i se cere. Acest lucru se întâmplă din cauza faptului că iritabilitatea finală din punctul de apogeu coincide cu momentul acțiune de pe axa timp. Astfel, are loc perpetuarea modelului în care profesorul nu impune o ascultare imediată din partea elevului și în care are nevoie de 10-20 de minute și de o doză mare de mânie pentru a se face ascultat.



Este mult mai indicat ca profesorul să folosească acțiunea pentru a obține acțiune. Există – și aici profesorul trebuie să fie inventiv – diverse mijloace prin care profesorul poate obține răspunsul dorit. Pedepsele fizice mici – afirmă Dobson – constituie o motivație bună pentru copil, atunci când sunt administrate corect și când celelalte metode nu dau rezultate. Aplicarea deliberată și premeditată a pedepselor ușoare nu sunt recomandări lipsite de iubire și tact așa cum afirmă alți specialiști. La elevi (nu la toți) există o tendință de nesupunere față de autoritate și, când descoperă că nu există nici o amenințare în spatele cuvintelor, copilul nu va mai asculta. Singurul mesaj la care răspunde este cel amintit mai sus (cel în care se trece la acțiune). Nu este oare recomandat ca pedeapsa (nu mă refer la cea fizica) să fie aplicată cu calm și într-o manieră corectă de către profesori?

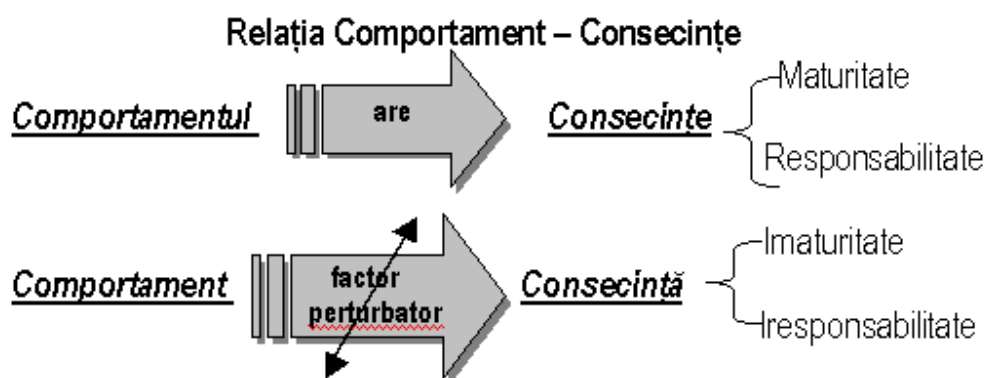
Observați în graficul de mai sus că putem impune limita unde dorim. Este necesar să fim calmi, dar severi (în sensul de a acționa). Astfel, copilul poate să aleagă avantajele ascultării. Nu este necesar să strigăm și nici să amenințăm, dar trebuie să dovedim că, atunci când se încalcă acea limită, suntem gata să aplicăm disciplinarea. În timp, elevul trebuie să vadă că nu am renunțat la ea. Punctul de disciplinare nu trebuie să coincidă cu punctul în care ne pierdem răbdarea. Interesant – afirma dr. James Dobson – este că copilul știe când se apropie momentul în care trebuie să se cumițească și cunoaște circumstanțele care preced acțiunile disciplinare, rareori încercând să le depășească... și, atunci când le depășește, așteaptă să vadă dacă ignorarea limitei atrage după sine pedeapsa. Când acest lucru se

întâmplă de câteva ori și când vede că profesorul acționează așa cum a promis, își lămurește această chestiune și ascultă de el în momentul în care disciplina este iminentă. Fiecare profesor trebuie să-și dezvolte un “arsenal” propriu bazat pe modelul acțional. Nu există o rețetă general valabilă de model acțional (*în ultima parte a articolului vom schița doar un cadru*) din cauza complexității personalității, însă valabilitatea acțiunii este de necontestat.

Deci, marea greșeală este să tragem concluzia că iritabilitatea noastră l-a făcut pe elev să ne asculte și să nu înțelegem că acțiunea văzută ca iminentă l-a făcut să acționeze.

## RELATIA COMPORTAMENT - CONSECINTE

Mulți părinți și profesori nu înțeleg legătura între comportament și consecințe și *separă comportamentul de consecințe*. Odată ruptura făcută, copilul nu va observa relația dintre ele și ajunge la maturitate să întârzie de trei ori la rând la serviciu, consecința fiind disponibilizarea acestuia. Observați că ruptura dintre comportament și consecințe duce la imaturitate și iresponsabilitate.



Cu cât limita este mai concretă, cu atât va pune mai puține probleme să fie respectată. Soluții simple, care să mizeze pe acțiune în locul pedepselor fizice, sunt binevenite. Faceți totul ca un joc, dar nu uitați că neacționând sistemul ales va eșua, așa că fiți hotărâți să acționați ori de câte ori limita este depășită (toleranța este nocivă).

Faptul că:

- un copil țipă și își insultă profesoara iar aceasta nu este hotărâtă să intervină,
- un altul de clasa mai mare atacă un profesor iar acesta nu intervine,
- un copil țipă și își insultă profesoara iar aceasta alege ca variantă să-l spună dirigintelui fără a lua măsuri imediate,
- un altul fură și nu este sancționat imediat,

duce la distorsionarea relației acțiune à consecință. Lipsa unei măsuri corespunzătoare, care să-l facă pe copil conștient că o anumită comportare are consecințe dublate de întârzierea pedepsei, rupe sau distorsionează legătura între comportament și consecințe. Care este modul de a face legătura între comportare și consecințe? Dr. J. Dobson este de părere că un copil trebuie să sufere o anumită durere

sau neplăcere cauzată de comportarea sa iresponsabilă. Cea mai corectă abordare a problemei este de a cere copiilor “să poarte responsabilitatea potrivit vârstei lor și să guste fructul amar al lipsei de răspundere”.

S-ar putea să fiți înclinați să spuneți acum că disciplina exterioară aplicată de părinți și profesori sau de persoana care se ocupă de ei se transformă în *autocontrol*. Mulți specialiști – susține J. Dobson – „din motivul sugerat mai sus (dorința de a dezvolta autocontrolul) afirmă că nu trebuie disciplinați copiii. Din cauza lipsei maturității care generează acest autocontrol, copiii trec prin copilărie privați de *amândouă* formele de control, exterior sau interior. Astfel, intră în maturitate fără ca vreodată să fi îndeplinit o sarcină grea, să fi acceptat un ordin neplăcut, sau să se fi supus autorității celor mai vârstnici. Ne putem aștepta ca o astfel de persoană să-și exercite autocontrolul când devine matură? Nu cred. Nici nu cunoaște semnificația acestui cuvânt”.

Afirmațiile dr. J. Dobson sunt corecte. Cerând copilului să se comporte într-un mod responsabil, acesta acumulează experiența care îl va ajuta să-și controleze impulsurile.

Să dăm un exemplu banal. Copilul intră în sala de clasă își aruncă ghiozdanul pe jos și pornește să răstoarne tot ce îi apare în cale. Dacă îl disciplinăm întorcându-l la ușă și îi spunem că trebuie mai întâi să bată la ușă, să dea bună-ziuă, după care să-și pună haina în cui, în clasa I se va comporta așa pentru că a fost constrâns s-o facă. El nu mai este forțat să facă ceea ce a fost învățat să facă la grupa preșcolară.

Copilul este conștient de provocările pe care le lansează și așteaptă să vadă cât de departe poate merge. Dacă conduita lui nu va fi controlată, se va deteriora. Dacă profesorii nu-l vor descuraja, încercând diferite măsuri, se pot aștepta la experiențe neplăcute și chiar violente.

Frustrarea și controversile școlare dintre profesori și între generații apar datorită faptului că ne lipsește un model bine trasat în ce privește disciplinarea copilului în situațiile de sfidare intenționată. Când apar problemele, când dăm de greutate și nu acționăm, facem o mare greșeală.

Atenționăm că este periculoasă pentru profesori concluzia că noi am recomanda o abordare rigidă, severă și opresivă a disciplinării. Suntem de acord că trebuie să se asigure copilului un mediu echilibrat în care disciplinarea se va aplica doar în caz de necesitate cu respect și afecțiune - altfel se pot comite abuzuri fizice și emoționale. Dacă nu-ți pasă de ei, dacă nu-i înțelegi, dacă nu-i lași să-și exprime deschis sentimentele rănite și dacă nu le dai nici o scăpare, se vor simți urâți de tine și nu meriți să le fii profesor.

Înarmarea unor profesori cu argumentele și justificările din acest articol pentru comportamentul lor inuman sau pentru disciplina nemiloasă și inflexibilă la clasă este de prost augur.

Există însă și cealaltă extremă, în care profesorii, străduindu-se să nu comită abuzuri, cad în capcana îngăduinței și libertinismului prost înțeles.

În disciplinare trebuie să respectați și să vă gândiți întotdeauna la un echilibru între autoritate și dragoste. Dezechilibrul oricărui ingredient are efecte nefaste pentru elev.

Nu uitați!

- Conduita care cere pedeapsă este cea care atacă direct autoritatea profesorului și rolul conducător al acestuia, în special dacă elevul a știut foarte clar că nu trebuia să se comporte astfel.
- Trebuie să definiți clar limitele și să nu disciplinați în cazul încălcării lor accidentale.
- Cei mai mulți elevi vor accepta aceste limite.
- Nu trebuie să vă înfuriați pentru a face pe un copil să vă asculte.
- Trebuie să știți ferm că un copil știe ce acceptați și ce nu acceptați.
- Nu trebuie să țipați, nu trebuie să amenințați înainte de a trece la acțiune. Va puteți stabili limitele unde doriți – dar acestea trebuie stabilite înaintea punctului în care crește iritarea dumneavoastră, pentru ca decizia de disciplinare să nu fie luată când aceasta este prea ridicată.
- Nu spuneți ceva de genul „data viitoare n-o să țină și o să fii pedepsit”. Se va întâmpla din nou, și din nou, copilul este doar atenționat iar legătura între comportament și consecințe începe să slăbească.
- Explicați că nu vă face plăcere să acționați astfel și că nu există alt motiv care să vă facă să repetați acest lucru (atâta timp cât ești elev, o să-ți spun lucruri care trebuie să le faci și pe care le-am făcut și eu fiind în situația ta - abordare empatică). Ori de câte ori spui că nu o să faci ceea ce ți se cere să faci, o să suporti consecințele. Să legați comportamentul de consecințe.

Dacă doriți mai multe informații în legătură cu acest subiect îmi puteți scrie pe adresa [natanael\\_dobra@yahoo.ca](mailto:natanael_dobra@yahoo.ca)

- *Nu încurcați copilăria cu adolescența.*
- *Nu încurcați sfidarea intenționată cu lipsa de răspundere.*
- *Pentru lipsa de răspundere există jocuri didactice distractive.*

## BIBLIOGRAFIE

- Dobson, James, *Copilul îndărătnic – de la naștere până la adolescență*
- Campbell, Ross, *Mania îți distruge copiii!*
- Ziglar, Z

*ig, Putem crește copii buni într-o lume negativă!*

- Botez, Mihai Ioan, *Suplimentar „Neuropsihologie clinică și neurologia comportamentului”*
- Weihs, Thomas J., *Suplimentar „Să-i ajutăm iubindu-i”*